

РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА

**О Н О В Л Е Н Н Я З М І С Т У ,
Ф О Р М Т А М Е Т О Д І В Н А В Ч А Н Н Я І
В И Х О В А Н Н Я В З А К Л А Д А Х О С В І Т И**

Збірник наукових праць

Наукові записки
Рівненського державного гуманітарного університету

Випуск 12(55)
Частина 1

Заснований в 1996 році

Рівне–Київ
Вид-во "Міленіум"
2015

УДК 37: 371: 372: 373: 374: 376: 378: 379
ББК 74.20
О–59

Затверджено Вченою радою Рівненського державного гуманітарного університету
(протокол № 2 від 24.09.2015 р.).

Збірник затверджений ВАК України як наукове фахове видання, в якому можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук з педагогіки (постанова Президії ВАК України №1-05/7 від 9.06.1999 р. та додатки до постанови ВАК України від 11.10.2000 р. № 1 – 03/8 і від 30.03.2011 р. № 1 – 05/3).

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Головний редактор:

Вербець Владислав Володимирович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

Заступники головного редактора:

Янцур Микола Сергійович – кандидат педагогічних наук, професор (*відповідальний редактор*) (Рівненський державний гуманітарний університет).

Левшин Микола Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор (*відповідальний редактор випуску*) (Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова)

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Бех Іван Дмитрович – доктор психологічних наук, професор, дійсний член НАПН України (Інститут проблем виховання АПН України);

Безкоровайна Ольга Володимирівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Воробійов Анатолій Миколайович – кандидат педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Войтович Ігор Станіславович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Дем'янчук Анатолій Степанович – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АНВШ України (Міжнародний економіко-гуманітарний університет ім. академіка Степана Дем'янчука);

Карпенчук Світлана Григорівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Коваль Ганна Петрівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Литвиненко Світлана Анатоліївна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Лісова Світлана Валеріївна – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Малафійк Іван Васильович – доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Павелків Роман Володимирович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Петренко Оксана Борисівна – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Поніманська Тамара Іллівна – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Руденко Володимир Миколайович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський інститут слов'язознавства Київського славістичного університету);

Сверлюк Ярослав Васильович – доктор педагогічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет);

Тищук Віталій Іванович – кандидат педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПСН (Рівненський державний гуманітарний університет);

Ямницький Вадим Маркович – доктор психологічних наук, професор (Рівненський державний гуманітарний університет).

О–59 Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти. Збірник наукових праць: Наукові записки Рівненського державного гуманітарного університету. – Випуск 12(55). – Частина 1. – Рівне–Київ : Міленіум, 2015. – 596 с.

У випуску часопису «Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти» вміщені наукові статті фахівців з питань методології, теорії і технологій педагогіки вищої школи. Співвідношення філософії освіти та педагогіки вищої школи, проблеми імплементації нового Закону України «Про вищу освіту» в діяльність вищих навчальних закладів, напрямки уточнення предмету, обґрунтування змісту, умов здійснення компетентнісного підходу, виокремлення інноваційних чинників її розвитку; конструювання педагогічних систем вищої освіти; результати досліджень по реалізації технологічного підходу у вищій освіті та надання їй особистісно зорієнтованої спрямованості, психологічна педагогіка як теорія і практика розвитку педагогічної майстерності, зарубіжний досвід упровадження контекстно-професійної підготовки фахівця; педагогічна аксіологія та аксіопедагогіка як субдисципліни педагогічної науки; інформаційні технології у навчальному процесі вищого навчального закладу – ось далеко не повний спектр проблем та питань, до висвітлення та спроби розв'язання яких звертаються автори випуску. Публікації видання адресовані науковцям, дослідникам психолого-педагогічних та управлінських проблем розвитку освітньої справи в Україні та за її межами.

Keywords: professionalism, multicultural personality, pedagogical capabilities, foreign language.

УДК 378.026:[378.091.12.011.3-051+378.091.212]

О.В. Боровець

ДІАЛОГІЧНА ВЗАЄМОДІЯ ВИКЛАДАЧА І СТУДЕНТІВ У ДИДАКТИЧНОМУ ПРОЦЕСІ ВНЗ

Резюме. У статті аналізуються основні теоретичні засади реалізації діалогічного підходу у сучасній системі вищої освіти, розкриваються сутність та особливості діалогічної взаємодії викладача і студентів у дидактичному процесі вищого навчального закладу.

Ключові слова: діалогічний підхід, діалогічна взаємодія викладача і студентів, навчальний діалог.

Підвищення якості педагогічної освіти, забезпечення її конкурентоспроможності на ринку праці вимагають системного удосконалення організації навчального процесу у вищих навчальних закладах на засадах гуманності, особистісно зорієнтованої парадигми, що підкреслюється у чинних нормативно-правових документах. Особистісно орієнтована система навчання у ВНЗ передбачає принципову зміну статусу студента у дидактичному процесі, а саме перехід від домінантної суб'єкт-об'єктної до суб'єкт-суб'єктної взаємодії викладача і студента; переорієнтацію викладача з інформативно-контрольної позиції до рівнопартнерської навчальної співпраці в системі «викладач-студенти».

Аналіз психолого-педагогічної літератури з проблеми свідчить, що важливим засобом удосконалення та гуманізації системи освіти є діалогічний підхід, який найбільш повно відображає природу дидактичної взаємодії, співробітництва та співтворчості, створює оптимальні умови для діалогічного спілкування в системі відносин «викладач-студенти».

Проблема діалогу не є новою у педагогічній науці. Ще з давніх часів діалог розглядався як спосіб вирішення навчально-виховних проблем. Діалог як спосіб взаємодії, спілкування, духовної єдності та самоствердження особистості цікавив Сократа, Платона, Аристотеля. Сократ стверджував, що навчальний процес має будуватися у формі діалогу. Він виступав проти того, щоб учні отримували «готові знання» з вуст учителя [7, с. 209]. У діалозі Сократ бачив не тільки засіб пізнання істини, а й морального становлення особистості.

Важливі теоретико-методологічні засади застосування діалогу окреслені у працях таких науковців, як М. Бахтін, В. Біблер, М. Бубер, Т. Флоренська, С. Франк та ін. Проблема діалогу досліджувалася М. Бердяєвим,

Г. Дьяконовим, Л. Карсавіним, О. Лосєвим та ін. Дослідники зазначають, що проблема реалізації діалогічного підходу у навчально-виховному процесі вищого навчального закладу потребує ґрунтовного теоретичного обґрунтування та практичної апробації.

Метою нашої статті є охарактеризувати теоретичні аспекти проблеми реалізації діалогічного підходу у дидактичному процесі та проаналізувати можливості розширення діалогічної взаємодії викладача і студентів педагогічного вищого навчального закладу, охарактеризувати основні риси та якості педагога, які сприяють організації ефективної діалогічної взаємодії.

Діалог у педагогіці розглядається як самостійна одиниця процесу мовленнєвого спілкування. Основа діалогу опосередкована метою і змістом спільної діяльності, системою взаємоспрямованих вимог викладача та студента. Діалог – це не просто розмова двох людей, адже така розмова за своєю суттю може бути монологом кожного з них. І, навпаки, монологічне за зовнішньою формою висловлювання може виявитися висловлюванням внутрішнього діалогу або бути зверненим діалогічно до невидимого співрозмовника і спонукати до роздумів, пошуку додаткової інформації, формулювання висновків.

У педагогічній літературі діалог розглядається як суттєва, глибинна характеристика педагогічного процесу, що виступає і як засіб розв'язання навчально-виховних завдань, і як соціально-психологічне забезпечення педагогічного процесу, і як спосіб організації взаємин між викладачем та студентами, від чого, в кінцевому результаті, і залежить ефективність процесу навчання. Діалог трактують як систему органічної соціально-психологічної взаємодії викладача та студентів, зміст якої створює обмін інформацією, пізнання особистості, здійснення виховних впливів, організацію взаєностосунків за допомогою різноманітних комунікативних засобів [1].

Діалогічний підхід поруч з іншими сучасними підходами до організації дидактичного процесу у ВНЗ покликаний сприяти модернізації, демократизації, гуманізації системи вищої освіти. Вихідна ідея діалогічного підходу полягає в тому, що, за твердженнями М. Бубера, в початку усього – відносини, і ці відносини розуміються як діалогічні. У діалозі виділяються полярні стани «Я-Ти» і «Я-Воно», що розглядаються як первинні установки людського буття, завдяки яким воно звернене до самої людини та інших людей. «Я-Ти» стан розуміється як установка природного зв'язку, а «Я-Воно» – це стан природної відокремленості. Здорове існування людини є ритмічним чергуванням цих протилежних станів буття. Напруга між зв'язком та відокремленістю є фундаментальним і суттєвим моментом концепції діалогу. Для кожного його учасника інша людина є ціллю й цінністю, а не засобом або умовою його власного буття [6].

Серцевиною діалогічного підходу є уявлення про цілісність особистості, яка проявляється в процесуальному осягненні сутності унікальної особистості завдяки інтеграції багатоманітних сторін та ракурсів буття особистості [2]. Г. Дьяконов розглядає діалогічний підхід у психології й педагогіці як «фундаментальну основу організації навчально-виховного процесу у вищій школі, як основу гуманізації й гуманітаризації професійно-особистісного становлення майбутніх педагогів і психологів» [4, с. 33]. Учений зазначає, що внаслідок науково-теоретичної глибини й універсальної багатосаровості парадигми діалогу вона постає «як оригінальний і фундаментальний світогляд, який виявляється у різноманітних сферах і аспектах навчально-наукової і життєво-практичної діяльності майбутнього педагога і психолога, – гуманітарія і практика» [4, с. 34]. Тому діалог розглядається як основа гуманітарно-культурного й особистісно-духовного становлення сучасного фахівця. Ефективна діалогічна взаємодія суб'єктів педагогічної комунікації стимулює розвиток мислення партнерів по спілкуванню.

Діалогічний підхід до організації навчальної роботи у ВНЗ передбачає наявність гіпотез, питань, проблем, що, відображаючи погляди, індивідуальне бачення розглянутої проблеми, характеризують позицію студента; питання, що руйнують стереотипні уявлення і служать засобом створення наочних образів-протиріч, тобто стимулюють нестандартне мислення майбутніх учителів; питання, що розвивають творчу уяву, вміння бачити у звичайному явищі незвичайне; вміння знайти рішення у нетиповій ситуації.

Реалізація діалогічного підходу у дидактичному процесі ВНЗ забезпечується організацією педагогічної взаємодії, що включає обмін інформацією, пізнання особистості суб'єктів взаємодії, організацію творчої діяльності, побудову взаємин за допомогою різноманітних комунікативних засобів, прогнозування та реагування на відповідну реакцію студентів.

Діалогічна взаємодія викладача та студентів, на думку Л. Долинської, є багаторівневим процесом, під час якого відбувається одночасне засвоєння як мотиваційно-сислової, так і предметно-операційної сторін учительської професії, тобто відбувається як особистісне, так і професійне зростання [3]. Якісно спроектована і організована діалогічна взаємодія активізує самопізнання студентів, стимулює процеси самовираження, збагачує новими способами саморозвитку.

Основні завдання навчально-виховного процесу педагогічного ВНЗ дають змогу застосування діалогічної парадигми для розробки стратегії, принципів і організаційних форм гуманізації та гуманітаризації дидактичного процесу. Чимало навчальних дисциплін мають явний або неявний діалогічний зміст, тому можливості застосування діалогічної взаємодії досить широкі.

Необхідно застосовувати під час вивчення професійно орієнтованих предметів такі діалогічні прийоми взаємодії, як запитання до студентів; пропозиції до порівняння; надання змогу вибору виду завдання, способу його виконання; звернення до попереднього досвіду; оцінювання та самооцінювання, прогнозування тощо.

Діалогічна взаємодія у системі «викладач-студенти» може використовуватися на лекційних та практичних заняттях. Під час лекції, незважаючи на її монологічну сутність, можна застосовувати прийоми діалогічної взаємодії на етапах мотивації до вивчення теми, звернення до досвіду студентів, актуалізації їх знань, з'ясування очікувань. Ці прийоми підвищують рівень пізнавальної активності студентів, у такому вигляді лекція не лише забезпечує оволодіння студентами певною сумою знань, але й розширює горизонти самопізнання, надає додаткові можливості до самовираження.

Навчальний діалог як спільна діяльність викладача і студентів в умовах ситуативного моделювання інформації у формі діалогу є ефективним методом навчання на практичних заняттях у педагогічних вищих навчальних закладах. У структурі навчального діалогу виділяють такі етапи: моделювання педагогом майбутньої діалогічної взаємодії зі студентами; організації діалогічного спілкування у процесі вирішення навчальної проблеми; аналіз результативності діалогу в засвоєнні студентами знань.

Навчальний діалог у процесі взаємного спілкування між викладачем та студентами виникає в типових ситуаціях:

- один з партнерів спілкування дає неповні відомості, а його співрозмовник намагається заповнити інформаційну прогалину;
- існує необхідність узгодження різних підходів до вирішення навчальних проблем;
- партнери відчують потребу у взаємному обміні думками [7].

Введення навчального діалогу в процес навчання передбачає: вибір ситуації, найбільш цікавої і корисної для майбутньої професійної діяльності студентів; поєднання ситуації з раніше вивченим навчальним матеріалом; створення на практичному занятті доброзичливої обстановки; консультативну роль викладача.

Ефективність застосування навчального діалогу забезпечує реалізацію низки організаційно-педагогічних умов, серед яких: завчасне подання плану практичного заняття із урахуванням можливостей скористатися запропонованим переліком джерел та літератури; надання кожному студенту можливості для виступу; об'єктивне й обґрунтоване оцінювання відповідей тощо.

Сучасні підходи до реалізації ідей діалогічної взаємодії знаходять вираження в інтерактивних методах навчання, серед яких вагомим місцем посідає

дискусія. Дискусія (від лат. *discussio* – розгляд, дослідження) – це публічне обговорення чи вільний вербальний обмін знаннями, судженнями, ідеями з приводу якогось спірного питання чи проблеми. Як метод дискусія використовується у різних формах навчання: на практичних заняттях, семінарах, під час лекції. Будучи своєрідною технологією, дискусія сама включає в себе інші методи та прийоми, такі як «мозковий штурм», аналіз ситуацій та ін. Щоб дискусія була ефективною, важливо в її організації дотримуватися таких основних норм та правил: забезпечувати почерговість у виступах; сприяти реалізації права кожного на власну думку; орієнтувати учасників на чіткість та обґрунтованість аргументації; налаштовувати всіх учасників передовсім на відкриття істини, а не самопрезентування тощо.

Основною внутрішньою умовою діалогічного типу взаємин виступають взаємини між викладачем та студентами, які можна характеризувати як особистісні. Такий тип взаємин притаманний рівноправним партнерам у спілкуванні, що довіряють і позитивно ставляться один до одного. Важливо, що при цьому викладач сприймає студента як особистість, неповторну індивідуальність, створює умови для його саморозвитку, а студент поважає викладача і вбачає у ньому авторитетну особу [5, с. 175]. У таких умовах між учасниками взаємодії виникає позитивна реакція студента на вплив викладача, студент переймається до педагога почуттям прихильності та поваги. Такі характеристики когнітивно-емоційної взаємодії свідчать про високий рівень педагогічної майстерності викладача.

Як ініціатор та фасилітатор діалогічної взаємодії зі студентами викладач ВНЗ повинен володіти певними рисами, якостями, уміннями. У сучасних наукових працях філософів, психологів, педагогів (І. Бех, І. Зязюн, В. Кремень, О. Савченко, О. Сухомлинська) охарактеризовано низку вимог до педагога. Викладач повинен поєднувати у собі ґрунтовні знання предмета, розвинений кругозір, володіння сучасними педагогічними технологіями з високими моральними якостями та бути яскравою масштабною особистістю. Викладач має бути переконаним у тих позиціях, які він транслює студентам, разом з тим, стимулювати майбутніх педагогів до пошуку способів вирішення проблем.

Розглядаючи діалогічну взаємодію викладача та студентів з позицій педагогічної етики, Н. Дятленко зазначає, що викладач повинен розуміти та приймати позицію студентів, з розумінням ставитися до їх способів самовираження. Досить актуально для викладача ВНЗ звучить й ідея толерантності – готовність позитивно сприйняти широкий діапазон особистісних варіантів студентів та колег. Викладач має виявляти під час взаємодії зі студентами належну повагу до них незалежно від їхньої функціональної спроможності. Варто бути уважним до висловлювань, бути емоційно стриманим і справедливим в оцінці знань та досягнень студентів [5, с. 175–176].

Важливою умовою високої ефективності застосування діалогічної взаємодії є вміння викладача слухати і чути, виокремлювати у розповіді студента раціональне зерно та надавати йому належної емоційної та когнітивної ваги.

Узагальнюючи наявні в літературі напрацювання щодо професійних особистісних рис педагогів, можна виокремити такі особистісні риси, які сприяють:

- організації викладачем ефективної діалогічної взаємодії зі студентами;
- відкритості до сприймання та розуміння поглядів і думок інших, не подібних до власних;
- гнучкості і терпимості до інших, навіть протилежних суджень, точок зору;
- емпатійності, здатності створювати атмосферу емоційного комфорту;
- вірі в здатність студентів до саморозвитку особистості;
- врівноваженості, терпимості до ситуацій дисонансу і невизначеності;
- упевненості в собі, власних здібностях та можливостях, намаганнях та переконаннях, здатність до прояву позитивного самоствавлення, до здійснення адекватної самооцінки;
- усвідомленню потреб, мотивів діяльності студентів;
- високому рівню розвитку інтелекту, комунікативних та творчих здібностей.

Аналіз наукової літератури дозволяє стверджувати, що здатність до діалогічної взаємодії залежить від індивідуальних характеристик індивіда, від особливостей його становлення та розвитку, від сформованості моральних, естетичних, філософських знань, умінь, навичок, від місця, яке він займає у суспільному середовищі, від його особистісного, ціннісного ставлення як до самого себе, так і до інших людей, що виявляється у його поведінці, становить його культуру [6]. Крім загальної культури у міжособистісному спілкуванні великого значення набуває й психологічна культура, яка передбачає здатність індивіда до суб'єкт-суб'єктної взаємодії, здатність будувати свої стосунки з іншими на основі паритетних відносин «Я-Ти», його вміння поставити себе на місце іншого тощо.

Отже, діалогічна взаємодія – це система формування досвіду спілкування й розвитку практичних навичок співпраці та співтворчості на основі відвертості, духовного взаємозбагачення і доказу істинності знань, здобутих у дискусії, суперечці, діалозі. Діалогічні ситуації у дидактичному процесі ВНЗ розвивають творчу уяву студентів, навички комунікації, вміння передбачати й прогнозувати педагогічні події. Студенти повинні слухати і чути, швидко думати й адекватно реагувати на зміни в навчальних ситуаціях.

Таким чином, реалізація діалогічного підходу у дидактичному процесі ВНЗ забезпечує організацію діалогічного навчання – спільної пізнавальної

діяльності викладача і студентів при ситуативному моделюванні навчальної інформації у формі діалогу, який стимулює індивідуальне бачення навчальної проблеми й нестандартне її вирішення учасниками діалогічного спілкування.

Організація діалогічної взаємодії передбачає створення комплексу дидактичних умов, які підвищують результативність навчання майбутніх педагогів, сприяють оволодінню ними професійно значимими вміннями та навичками, формуванню педагогічного мислення. Теоретичне обґрунтування та апробація таких умов, вивчення особливостей діалогічної взаємодії викладачів та студентів-майбутніх учителів є перспективними напрямками педагогічних досліджень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Байер О. Комунікація на уроці – феномени й закономірності / О. Байер // Завуч. – 2004. – № 3. – С. 12–17.
2. Васильева И. Психологические особенности диалога: автореф. дис. на соискание учен. степени канд. психол. наук: спец. 19.00.01 «Общая психология и история психологии» / И. Васильева. – М., 1984. – 21 с.
3. Долинська Л. Психолого-педагогічні умови ефективної взаємодії викладачів і студентів в умовах традиційної освіти / Л. Долинська // Наукові записки Інституту психології імені Г.С. Костюка АПН України / за ред. С. Максименка. – К. : Главник, 2005. – Вип. 26. – Т. 2. – С.8 – 11.
4. Дьяконов Г. Діалогічна концепція гуманітарно-культурної освіти на психолого-педагогічному факультеті / Г. Дьяконов // Педагогіка вищої та середньої школи. – 2013. – Вип. 37. – С. 32 – 37.
5. Дятленко Н. Діалогічна взаємодія викладача та студента з позицій педагогічної етики / Н. Дятленко // Роль педагогічної етики у професійній підготовці сучасного вчителя: матеріали Всеукраїнської науково-методичної конференції / [редкол. : В. Огнев'юк, Л. Хоружа та ін.]. – К: КМПУ ім.Б.Д.Грінченка, 2008. – С. 173 – 177.
6. Мусатов С. Психологічний вимір педагогічної комунікації / С. Мусатов // Психолого-педагогічні та культурологічні питання гуманізації освіти: зб. наук. статей. – Рівне : Вид. О. Зень, 2007. – С. 74 – 81.
7. Педагогіка у запитаннях і відповідях / [Л. Кондрашова, О. Пермяков, Н. Зеленкова, Г. Лаврешина]. – К. : Знання, 2006. – 252 с.

Е.В. БОРОВЕЦ. ДИАЛОГИЧЕСКОЕ ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ ПРЕПОДАВАТЕЛЕЙ И СТУДЕНТОВ В ДИДАКТИЧЕСКОМ ПРОЦЕССЕ ВУЗОВ

Резюме. В статье анализируются основные теоретические основы реализации диалогического подхода в современной системе высшего образования, раскрываются сущность и особенности диалогического взаимодействия преподавателя и студентов в дидактичном процессе высшего учебного заведения.

Ключевые слова: диалогический подход, диалогическое взаимодействие преподавателя и студентов, учебный диалог.

O. BOROVETS. DIALOGICAL INTERACTION OF THE LECTURER AND STUDENTS IN THE DIDACTIC PROCESS IN HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS

Summary. The article analyses main theoretical principles of the realization of the dialogical approach in the modern system of higher education. The essence and peculiarities of the dialogical interaction of the lecturer and students in the didactic process of higher educational establishments are discovered in the article.

Keywords: the dialogical approach, the dialogical interaction of the lecturer and students, educational dialogue.

УДК 371.13:373.3

І.Л. Бородкіна, Г.О. Бородкін

ТЕСТОВИЙ КОНТРОЛЬ ЯК ЗАСІБ ВИМІРЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ

Резюме. Розглядаються питання оцінювання знань студентів на всіх стадіях навчального процесу. Аналізується тестування як один з найбільш ефективних методів педагогічного контролю і самоконтролю при перевірці і оцінюванні якості навчання. Даються рекомендації з організації поетапного наскрізного тестування на всіх стадіях навчального процесу.

Ключові слова: тестування, оцінювання знань, контроль якості навчання, самоконтроль опанування навчальної дисципліни.

Перехід від постіндустріального до інформаційного суспільства висуває перед освітнім середовищем глобальну проблему – підвищення якості навчального процесу при незмінності навчального часу, за який інформація повинна бути засвоєна. В зв'язку з цим акценти навчального процесу переносяться на самостійне оволодіння знаннями. При цьому великого значення набуває перевірка та контроль знань, набутих студентом.

Перевірка і оцінка знань виконують, принаймні, вісім функцій: контрольну, навчальну, виховну, організаторську, розвиваючу і методичну, діагностичну, стимулюючу.

Контрольна функція є найбільш важливою при перевірці і оцінюванні знань. Показники контролю знань студентів є єдиною основою для оцінки результатів навчання.

Навчальна функція. За умов правильної організації перевірка і оцінка знань студентів слугують не тільки цілям контролю, але і цілям навчання, вони завжди певною мірою є навчальними, оскільки тісно пов'язані з відтворенням і повторенням раніше вивченого.

Виховна функція. Правильно організований процес перевірки і оцінки знань, набутих студентами, є потужним засобом при формуванні почуття відповідальності за результати своєї навчальної праці.

ЗМІСТ

ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ ШКОЛИ: РЕФЛЕКСІЇ СЬОГОДЕННЯ

<i>В.Г. Кремень.</i> Філософія освіти і педагогіка: контрверзи сучасного дискурсу	3
<i>В.П. Андрущенко.</i> У горизонті Європи: пріоритети розвитку освіти	15
<i>А. М. Гуржій, В. В. Лапінський.</i> Електронні освітні ресурси як суспільне явище	22
<i>М.Б. Євтух, Н.О. Терентьєва.</i> Лідерство в освіті – декларація чи реальність	34
<i>І.Д. Бех.</i> Самореалізація як особистісна реальність	43
<i>В.І. Бондар.</i> Концепція пошуку предмета дидактики як науки продовж XVII–XIX століття.....	48
<i>О.С. Падалка.</i> Економічне підґрунтя соціально-функціонального управління загальноосвітнім навчальним закладом.....	58
<i>К. Sztyd.</i> Uniwersytety na rzecz edukacji kulturotwórczej (regionalnej i uniwersalnej) w dobie ponowoczesnej relatywizacji wartości	66
<i>М.І. Легенький.</i> Морально-правове виховання як педагогічний феномен	77
<i>Б.І. Андрусшин, А.М. Гуз.</i> Шкільний курс правознавства у структурі навчального плану сучасної загальноосвітньої школи	85
<i>В.І. Федоришин.</i> Зарубіжний досвід підготовки фахівців мистецького профілю на акмеологічних засадах	90
<i>М.С. Корець, О.М. Корець, Т.Б. Гуменюк.</i> Філософські аспекти розвитку техніки ХХІ століття.....	99
<i>Є.О. Лодатко.</i> Властивості педагогічних моделей: теоретико-методологічний дискурс	106
<i>Ю.В. Пелех.</i> Аксіопедагогіка: питання теоретико-методичного осмислення	113
<i>В.В. Крижко.</i> Герменевтичний дискурс категорії «менеджмент»	120
<i>М.М. Левшин.</i> Цілепокладання як системотвірний чинник проектування педагогічних систем	128

ПЕДАГОГІКА ВИЩОЇ ШКОЛИ ЯК НАУКА, ПРАКТИКА, НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

<i>О. М. Бабенко.</i> Діяльнісний підхід до організації навчально-пізнавальної діяльності студентів	139
<i>Л.В. Барановська, М.М. Барановський.</i> Професіоналізм викладача з формування полікультурної особистості студента у процесі його навчання у ВНЗ іноземною мовою	147

<i>О.В. Боровець.</i> Діалогічна взаємодія викладача і студентів у дидактичному процесі ВНЗ	155
<i>І.Л. Бородкіна, Г.О. Бородкін.</i> Тестовий контроль як засіб вимірювання навчальних досягнень студентів	162
<i>В.П. Вонсович.</i> Теоретичний аналіз сутності ефективності, якості знань та їх трактування у педагогіці вищої школи	170
<i>К.М. Гнезділова.</i> Корпоративні взаємини викладачів, їх негативні прояви та ефективність діяльності університету	179
<i>І.М. Грузинська.</i> Діяльність студентського наукового товариства як чинник підвищення ефективності професійної підготовки майбутнього педагога	188
<i>І.І. Драч.</i> Методологічні засади компетентісно орієнтованого управління підготовкою майбутніх фахівців у вищій школі	198
<i>Т.В. Дуткевич, О.В. Савицька.</i> Профілактика порушень професійної адаптації молодих викладачів у діяльності соціально-психологічної служби університету	208
<i>О.Г. Ємчик.</i> Компоненти творчого потенціалу магістрів дошкільної освіти	215
<i>І.Б. Єрастова-Михалусь.</i> Педагогічні принципи формування міжкультурної толерантності майбутніх магістрів з економіки	222
<i>Л.І. Йовенко.</i> Виховання людини, «одухотвореної ідеями», у концепції школи Василя Сухомлинського	230
<i>Н.Г. Каньоса.</i> Методичні особливості формування мотивів навчально-професійної самореалізації студентів	236
<i>А.В. Козир.</i> Психолого-педагогічні особливості професійної майстерності викладачів мистецьких дисциплін	246
<i>О.Е. Кравченко-Дзондза.</i> Компетентісний підхід у підготовці майбутніх фахівців початкової школи у ВНЗ	254
<i>І.О. Кучинська.</i> Перспективні орієнтири управління формуванням громадянського світогляду особистості в умовах сьогодення	262
<i>В.В. Лаппо.</i> Формування духовних цінностей студентів внз у процесі навчальної діяльності	272
<i>Н.В. Марченко.</i> Психолого-педагогічний портрет А. Г. Погрібного	279
<i>Д.В. Матяшова.</i> Компетентісний підхід у системі сучасної вищої освіти	290
<i>М.В. Наконечна.</i> Соціально-психологічні чинники взаємодії викладача і студента в межах освітнього простору	296
<i>О.О. Олексенко.</i> Дидактичні засоби підготовки майбутніх менеджерів зовнішньоекономічної діяльності до міжкультурної комунікації	302

<i>О.М. Олійник.</i> Розвиток мобільності та формування ігромайстерності в процесі контекстно-професійної підготовки майбутнього педагога дошкільної освіти	310
<i>Л.С. Павлюченко.</i> Теорія і практика контрольної-оцінювальної діяльності в загальноосвітніх навчальних закладах України	317
<i>С.Д. Постіл, Н.С. Козак.</i> Інтерактивні технології навчання в умовах інформаційних ресурсів інтернету	325
<i>Н.В. Притулик.</i> Формування рефлексивної компетентності майбутніх учителів початкових класів у процесі опанування теорії та методики виховання	336
<i>Є.М. Проворова.</i> Методична підготовка майбутніх учителів музики в умовах магістратури.....	344
<i>Н.М. Рекун.</i> Варіативні форми організації інтегративних курсів з іноземної мови в умовах вищої школи.....	352
<i>Т.М. Рибченко, В.П. Сергієнко.</i> Підготовка майбутніх учителів української мови та літератури засобами технологій інтерактивного навчання фахових дисциплін	361
<i>О.М. Санівський.</i> Ідея універсалізму, її осмислення у працях В. О. Сухомлинського.....	369
<i>І.В. Сесак.</i> Вищі навчальні заклади правобережної України у ХІХ – на початку ХХ ст.....	377
<i>І.Л. Сіданіч.</i> Особливості підготовки магістрів за спеціалізацією «Християнська педагогіка у вищій школі» в університеті менеджменту освіти	386
<i>Г.А. Силенок.</i> Вплив авторської методики на рівень розвитку інтелектуальних умінь студентів вищих аграрних закладів освіти	398
<i>А.О. Сікура, А.Й. Сікура.</i> Зв'язок навчального процесу з дослідницькою діяльністю.....	406
<i>О.О. Субіна.</i> Соціальна компетентність як основа педагогічної освіти.....	415
<i>Г.М. Тимошко.</i> Професійна компетентність у контексті формування позитивного іміджу викладача вищого навчального закладу	424
<i>Н.М. Титова.</i> Диверсифікація психолого-педагогічної підготовки фахівців професійної освіти.....	433
<i>М.В. Ткаченко.</i> Болонський університет: історія, традиції, сьогодення.....	439
<i>Н.В. Третяк.</i> Формування комунікативних умінь і навичок майбутніх учителів.....	448
<i>А.С. Улановська.</i> Основні етапи розвитку сучасного студентського руху в Україні у контексті модернізації вищої освіти.....	457

<i>Т.Й. Франчук.</i> Педагогіка вищої школи періоду радикальних освітніх реформ: нереалізований потенціал	467
<i>С.О. Шехавцова.</i> Науково-методичний супровід в контексті формування суб'єктності майбутніх учителів	475
<i>І.М. Щербак.</i> Еколого-орієнтоване освітнє середовище та роль якісної підготовки майбутнього вчителя для його створення	483
<i>С.М. Ящук.</i> Дослідно-експериментальна перевірка педагогічної системи професійної підготовки магістрів технологічної освіти	492

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД УПРОВАДЖЕННЯ КОНТЕКСТНО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦЯ

<i>В.А. Алтухов.</i> Питання естетичного виховання дитини в сім'ї в історії зарубіжної педагогіки	501
<i>Г.М. Великанова.</i> Досвід Іспанії в контекстно-професійній підготовці педагогічних кадрів	509
<i>Н.Б. Грицай.</i> Методична підготовка майбутніх учителів біології в країнах Західної Європи	516
<i>А.А. Заслужена.</i> Підготовка філолога з англійської мови та літератури у ВНЗ Швейцарської Конфедерації (на прикладі університету Фрібура).....	525
<i>І.М. Зварич.</i> Період «стабільності та врегулювання» в розвитку оцінювання професійної діяльності викладачів у вищих навчальних закладах США.....	535
<i>О.О. Максименко.</i> Європейський та український досвід у напрямі професійно-орієнтованого навчання іноземних мов: порівняльний аспект	544
<i>Є.В. Нелін.</i> Сучасні тенденції професійної підготовки вчителів Італії	552
<i>К.О. Тільчарова.</i> «Корпоративна пам'ять» як артефакт корпоративної академічної культури країн Європи та США	559
<i>Н.В. Шеверун.</i> Напрями покращення якості іншомовної підготовки студентів у технічних університетах Польщі.....	567
<i>О.І. Шийка.</i> Сучасні аспекти впровадження прогресивних інструментів забезпечення якості університетської освіти: досвід Австрії.....	575
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	584
ЗМІСТ	591